

Den lange lytn

Hvorfor og hvordan kan elever udvikle strategier til at lytte til hele

Af Kia
Lundsgaard,
Alice Bonde Nissen
og Ayoe Quist
Henkel

I de senere år er lytning af lydbøger blevet stadig mere udbredt blandt børn og unge, blandt andet da den digitale udvikling har medført, at alle har adgang til lydbøger – her via smartboard i klassen.

I foreningens projekt om formidling af lydbøger og etablering af lyttemiljøer for at øge lytte- og læseglæden og skabe en inkluderende litteraturpraksis er et af tiltagene at udvikle strategier til den lange lytning, dvs. værklytningen. For hvordan kan man stilladsere og fastholde fordybelsen i lytningen af en hel roman?

At læse bøger er en naturlig del af danskfaget allerede fra første skoledag. Der bliver læst højt, læsekoden knækkes, og der læses mere og mere. Men hvad med de elever, hvor læsekoden bliver ved med at være udfordrende, eller de elever, der er læsefremmede?

Hvordan kan vi understøtte, at også de elever får gode læseoplevelser, fordybelse og udvikler sig i forhold til at kunne analysere,

fortolke, vurdere og se sig selv ind i litteraturens verden?

Sæt dig ned og lyt

Disse spørgsmål har Kia Lundsgaard, danskvejleder og faglig leder ved Holmegaard Højskole, undersøgt sammen med sine elever i 8.-9. klasse.

Undersøgelsen og det undervisningsmateriale, der er udviklet i forløbet, er en del af projektet *PLC i tale. Lydbøger og lyttemiljøer i biblioteket*, der er ledet af Landsforeningen Skole & Bøger og er et samarbejde mellem tre skoler, CFU UCL, eReolen Go og VIA UC og støttet af Kulturministeriets Udviklingspulje.

I de senere år er lytning af lydbøger blevet stadig mere udbredt blandt børn og unge – såvel i skolen som i fritiden, blandt andet da den digitale udvikling har medført, at alle via deres PC eller mobiltelefon har adgang til lydbøger.

Lydbogen, der oprindeligt blev udviklet, for at svagtseende kunne få adgang til litteratur, er i dag blevet sat fri og en vej til viden og gode fortællinger for alle. Imidlertid er det at lytte til lydbøger vanskeligere, end man lige skulle tro.

Forskningsprojektet *Reading Between Media* fra 2022 viste, at elever, der lyttede til et litterært værk, ikke havde ligeså dyb forståelse af indholdet, som de, der læste en fysisk bog.

Vi sætter selv tempoet, når vi læser en bog, og vi er vant til at kunne bladere tilbage, hvis der skal laves et nedslag eller genlæses en passage, eller hvis tanker pludselig er et andet sted end i bogen. Den mulighed har lyttere ikke.

Hvordan lære det?

En anden udfordring, når der lyttes i skolen, er, at eleverne "bare" sidder på deres stol

lytning af hele værker

værker?

foran en pc. Langt de fleste lyttere af lydbøger – uden for klasseværelset – vil typisk foretage sig noget aktivt i lyttesituationen; gøre rent, gå en tur, køre bil eller noget helt fjerde.

Eleverne forventes at kunne sidde stille og lytte, men kan de det? Eller måske endnu vigtigere: Hvordan lærer vi dem det?

Holmegaard Heldagsskole er en mindre specialskole på Sydsjælland med elever fra 0.-10. klassetrin, der er udfordret på sociale og psyko-emotionelle problemstillinger. Ofte har de afbrudte skoleforløb bag sig og dermed også en del faglige vanskeligheder.

Det er børn og unge, der er præget af usikkerhed om egen viden og færdigheder i et sådant omfang, at de enten isolerer sig, handler uhensigtsmæssigt eller på anden vis er på vej til at trække sig væk fra en selvstændig tilværelse, der retter sig mod uddannelse og erhverv.

På trods af elevernes individuelle udfordringer er skolen præget af høj faglighed. Undervisningen tilpasses den enkelte elevs faglige formåen og potentialer samt sociale og kognitive udfordringer på små hold.

Målet for alle elever er, at de skal tilbagesige til et alment skoletilbud, og de ældre elever skal gennemføre en afgangsprøve på lige vilkår med andre unge i Danmark, så de kan tage en ungdomsuddannelse.

Inkluderende lytning

At lytte til et helt værk i fællesskab og samtidig kunne fortolke teksten på det niveau, der forventes af afgangselever,

På Holmegaard Heldagsskole arbejdede eleverne med lytning af Sarah Engells dystopiske roman Skoven fra 2022. En af opgaverne for at fastholde elevernes interesse undervejs var at tegne, hvad man hørte.

satte lærer og elever på 8. og 9. klassetrin sig for at undersøge. I klassen er der elever, der er svært ordblinde, der mangler læsemotivation, samt elever, der elsker at læse.

På mange måder er de repræsentative for en almen skoleklasse trods deres personlige udfordringer og historik. For alle elever gælder, at de skal til afgangsprøve i dansk, de fleste til sommer og enkelte om et år.

Litteratursamtaler og -arbejde kan give et indblik i en fiktiv verden, hvor ikke-fiktive følelser kan blive genkendt af eleverne, og som de kan se sig selv ind i.

Det er vigtigt, at litteraturundervisningen er inkluderende, og at alle elever føler sig set, mødt og forstået, ikke kun

i litteraturen, men også i de lytteopgaver, de møder.

Det er blevet tid til værklytning i klassen – eller værklytning – for det er netop det, eleverne skal: Lytte til en hel roman. Valget er faldet på den dystopiske roman *Skoven* af Sarah Engell fra 2022.

Bogen ligger tilgængelig som lydbog på CFU, og den tager fire timer og 52 minutter, hvis den afspilles i almindelig hastighed. Det er en mand, der læser op, og der er ikke yderligere lyde til at understøtte fortællingen.

At udvikle den lange lytning

Eleverne skal lytte til værket i fællesskab, og det betyder konkret, at alle elever lytter i klasserummet, mens de